

DIALEKT- OCH FOLKMINNESARKIVET
Östra Ågatan 27
Box 1743
751 47 UPPSALA

Frågelista M 239

KÖKETS REDSKAP OCH MASKINER

Denna frågelista tar sikte på köksarbetets förändring under 1900-talet med nya redskap, maskiner, inredning och ev. arbetsfördelning.
Alla detaljer om när, var och hur nyordningarna skedde är välkomna.

1

Hushållets sammansättning

Vilka personer ingår i hushållet, kön, ålder, yrke, sysselsättning? Äter somliga någon måltid utom hemmet, hur görs ev. matlåda?
Vilka deltar i matlagningen? Nu och förr?

2

Huslig utbildning

Hur har du lärt dig laga mat? T.ex i föräldrahemmet, genom egen träning, kurser, kokböcker och andra recept, skolkök eller hemkunskap i skolan, hushållsutbildning, annat?
Har du fått särskild instruktion för någon maskin eller något redskap i hushållet.
Har du lärt upp någon annan?

3

Kökets förändring

Beskriv dina kök, hur de förändrats från barndomshemmet till den nuvarande bostaden. Ange var i landet och ungefärlig tid. Ta upp storlek, planlösning och inredning, som du minns. Vedspis hur länge? Kökssoffa?

När kom det elektricitet eller gas, vatten och avlopp?

När kom det kylskåp, nya spisar, hushållsassistent, våffeljärn, brödrost, grill, frys, diskmaskin, elvisp, matberedare, s.k. "foodprocessor", diskmaskin, mikrovågsugn etc?

Var det något hjälpmedel, som betydde särskilt mycket för att underlätta eller förändra hushållsarbetet?

Varifrån kom idéerna till att nyanskaffa och förändra? T.ex genom släkt, vänner, bekanta, grannar, föreningar, kurser, utställningar, resande försäljare, affärer, skyltfönster, tidningsartiklar, annonser, annan reklam, annat? Minns du namn och plats, så är vi tacksamma.

4

Kökets redskap

På 1940-talet rekommenderade Hemmens forskningsinstitut (HFI) en basutrustning av köksredskap för ett hushåll.

Bild nr 1 visar förslaget till en grundstomme av husgeråd.

Bild nr 2 visar HFI:s förslag till komplettering efter hand. Se bilaga.

Väcker bilderna minnen av köksredskap, kokkärl och annan spisutrustning i din barndoms kök? Fanns det likadana, liknande eller var de annorlunda? Vilka typer fanns och vilka saknades?

Vad har hänt med denna köksutrustning under åren? Vad har försvunnit, vad finns kvar och vad har tillkommit? Fanns det flera av några sorter? Varumärken har försvunnit och materialen har förändrats. Hur märks detta?

Fanns det några udda, ovanliga redskap? Beskriv dem och hur de användes. Vet du något om tillverkaren och hur de skaffades?
Har du sådana kvar eller har du nya "udda"?

5

Hushållsassistenten: Information och inköp

När och var hörde du först talas om hushållsassistenten?

Var det en dyrbar kapitalvara? Ansågs det fint att ha assistent? Ansågs det att den behövdes för att klara hushållet?

Har den med tiden blivit en vanlig ägodel i bekantskapskretsen? Under vilket årtionde blev den allmän?

Har dess statusvärde sjunkit? Beror det i så fall på att den blivit allmän egendom eller på att priset gått ned? Har assistenten blivit ett "måste" för att klara hushållet?

Var och när köptes din hushållsassistent? Var det ett val mellan olika märken, vilka? Vad avgjorde valet av firmamärke? Betydde maskinens design något? Har du bytt maskin någon gång? Valde du då ett annat märke, varför?

Behöver du ingen assistent? Har du något annat elektriskt hjälpmedel?

Har du eller dina bekanta bytt eller kompletterat med matberedare, foodprocessor, mixer, elvisp?

6

Hushållsarbete med assistent

Vilka tillbehör har assistenten? Vilka används?

Vilka arbeten gör du med assistenten? Är det bara till vissa tillagningar? Vilka? Tar du hellre andra maskiner eller handredskap till annan matlagning? Berätta varför?

7

Förändringar i hushållsarbetet

Har assistenten förändrat hushållsarbetet? Har den påverkat hushållets matvanor?

Har assistenten gjort några äldre köksredskap överflödiga?

Har frysen betytt något för ditt behov av assistenten? Vilken kom först i huset?

Har handelns utbud av färdiglagat gjort att du använder assistenten mindre än förr?

Vilka färdiglagade produkter gäller det?

Har skol- och personalluncher lett till att assistenten används mindre?

8

Kökets redskap och maskiner: vård och nyanskaffning

Vad gör du om ett redskap eller en maskin går sönder?

Slänger, lagar själv, lämnar till lagning? Köper nytt av samma märke? Köper nytt liknande av annat märke? Varför? Låter bli att ersätta det? Varför?

Prövar du gärna nya redskap och ny hushållsteknik på marknaden?

Vad gör du med omoderna, uttjänta redskap? Slänger, sparar, använder på nytt sätt?

Är det svårt att skiljas från gamla redskap? Exempel?

9

Kontakt och samarbete

Kan grannar och bekanta låna redskap och maskiner av varandra?

Diskuterar du hushållsarbete, redskap och maskiner med grannar och bekanta? Enbart med kvinnor? Deltar männen i sådana samtal? Kan män sinsemellan föra sådana samtal?

Var intresset för ny hushållsteknik större förr än i dag?

Samarbetar du med någon för vissa hushållsarbeten? Bak, slakt? Med vem eller vilka?

Var det mera gemensamhetsarbete förr?

10

Informationskanaler och spridningsvägar

Läser du artiklar och annonser om hem- och köksinredning, köksredskap och köksmaskiner? Ofta eller sällan? Vilka tidningar? Prenumererar du? Går på utställningar? Skaffar du broschyrer, tar del av Konsumentinstitutets marknadsundersökningar?

Köper du hushållsredskap och maskiner i ortens affärer och varuhus? Reser du till annan ort? Handlar du på postorder? Köper av resande försäljare? Köper du helst "svenskt"? Något särskilt märke? Vilka andra länders produkter har du mest förtroende för? Minst förtroende?

11

Förhållningssätt och åsikter

Reklamen personifierar gärna våra redskap med egennamn som "Svea Gulltopp", "Alaska Admiral", "Köksbjörn", "StarMix", "Désirée: kniven med extra kvalité" eller "Vissel-Svea", namn på en assistent, ett kylskåp.etc.

Har du givit dina köksredskap sådana personliga benämningar, vilka? Tänker du på dina verktyg som livlösa tingestar eller som varelser med säregna egenskaper?

Får du positiva eller negativa associationer av kökets redskap och maskiner? Har du favoritredskap? Vilka?

Finns det något du hellre gör för hand än med maskin, av känslomässiga skäl? Har du speciella minnen kring ett redskap eller en maskin?

Drömmer du om ett "idealkök"? Beskriv det. Diskuterar du det med någon? Hur ser du på funktion och mode i köksinredning?

Vad gör du mera i köket än lagar mat och diskar? Annat hushållsarbete, annat arbete, måltider, umgänge i familjen, med gäster? När sitter man inte i köket?

Glöm inte att uppge Ditt namn och födelseår samt landskap, socken eller stad och tid, för vilka dina uppgifter gäller. Tack för din medverkan!

Gunilla Kjellman
Åsa Ljungström
Anna Kristina Söderberg
1988

Bild 1

Grundutrustning för ett kok enligt Hemmens Forskningsinstitutets förslag

Förskare, större	potatisstöt	sax	kastruller, 1,2 o. 3 l	brödkavel
förskare, mindre	rivjärn	skarbråda	gryta, 4 l	brödpensel
renskniv	fruktpress	brödbråda	stekpanna m. lock	diskborste
potatisskalare	mortel	sats skålar	kaffekitte eller bryggare	diskviska
träsked	litermått	korkskruv	stekspade, vinklad	flaskborste
konservöppnare	mätskedar	tratt	mjolk- o. gräddhamtare	disktorkställ
trägaffel	gummiskrapa	såsil	eldfasta formar, 2 st	svamptrasa
stälvisp, spiralvisp	degspade		brödform	pappershållare

Bilderna är hämtade ur Åke Ekelund & Yngve Steen, Köket av idag
Utg. av Hem i Sverige. Stockholm 1950

